

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20/09/2018

Adam Bodnar

XI.518.50.2017.MS

Pan
Joachim Brudziński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Szanowny Panie Ministrze

Rzecznik Praw Obywatelskich jako organ odpowiedzialny za wykonywanie zadań dotyczących realizacji zasady równego traktowania, o którym mowa w ustawie z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2017 r. poz. 1219), jest **zobowiązany do reagowania na wszelkie przypadki manifestowania w przestrzeni publicznej nienawiści motywowanej uprzedzeniami, w tym w szczególności na tle pochodzenia narodowego lub etnicznego, czy wyznawanej religii**. Przejawy takich uprzedzeń i nienawiści, zwłaszcza gdy przybierają formę przemocy, naruszają godność człowieka i godzą w istotę demokratycznego społeczeństwa, a jako takie wymagają **stanowczej reakcji** właściwych organów publicznych.

Z przykrością należy zauważyć, że w ciągu ostatniego roku w przestrzeni publicznej stosunkowo często pojawiały się symbole i treści rasistowskie, faszystowskie, czy nawet nazistowskie, odwołujące się wprost do ideologii III Rzeszy, głoszące nienawiść i pogardę dla ludzi innych narodowości, pochodzenia etnicznego czy wyznania. Treści takie obecne były podczas publicznych zgromadzeń, począwszy od Marszu Niepodległości, który przeszedł przez Warszawę w dniu 11 listopada 2017 r., po Narodowe Święto Pracy, obchodzone 1 maja 2018 r. przez skrajnie nacjonalistyczne organizacje Szturmowców, Niklot, Kongres Narodowo – Społeczny oraz Autonomicznych Nacjonalistów. Szczególnie wstrząsający pod tym względem był reportaż magazynu Superwizjer pt. „Polscy

neonaziści”, wyemitowany na antenie telewizji TVN24 w dniu 19 stycznia br.¹. Materiał ten opisywał działalność osób i organizacji zaangażowanych w serię koncertów i spotkań, podczas których propagowano treści zaczerpnięte bezpośrednio z symboliki i ideologii III Rzeszy, a także wnoszono hitlerowskie pozdrowienia, oddając cześć Adolfowi Hitlerowi. Reportaż szczegółowo przedstawiał dwa takie wydarzenia: festiwal „Orle Gniazdo” oraz obchody 128. rocznicy urodzin Adolfa Hitlera, zorganizowane w lesie nieopodal Wodzisławia Śląskiego w 2017 roku.

W sprawach tych organy ścigania prowadzą postępowania, które – korzystając z uprawnień przysługujących Rzecznikowi Praw Obywatelskich – z uwagą monitorują. Uznałem przy tym, że **konieczna jest krytyczna analiza obowiązujących przepisów prawa, zmierzająca do oceny, czy organy ścigania dysponują odpowiednimi środkami prawnymi, aby skutecznie przeciwdziałać przestępczości motywowanej nienawiścią oraz zwalczać działalność organizacji, których programy lub sposób działania odwołują się do totalitarnych metod i praktyk nazizmu czy faszystów, ewentualnie zakładają lub dopuszczają nienawiść rasową i narodowościową** (tj. organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji RP). Podobny cel postawiony został przez Prezesa Rady Ministrów, który zarządzeniem nr 24 z dnia 20 lutego 2018 r. (M.P. poz. 205) powołał Międzyresortowy Zespół do spraw przeciwdziałania propagowaniu faszystów i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (dalej: Zespół). Warto odnotować, że Przewodniczący Zespołu zobowiązany był do przedstawienia Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji założeń zmian w odpowiednich przepisach prawa w terminie 90 dni od dnia powołania Zespołu².

Z problematyką prac Zespołu związane były dwa wystąpienia generalne Rzecznika Praw Obywatelskich. Pierwsze skierowałem w dniu 15 lutego 2018 r. do Prezesa Rady Ministrów³. Wskazałem w nim na potrzebę dokonania oceny, czy obecnie stosowane procedury pozwalają właściwym organom na wczesne wykrywanie działalności organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji, i czy komunikacja pomiędzy organami władnymi do podjęcia działań zmierzających do ich delegalizacji nie napotyka zbędnych przeszkód. W tym kontekście zaapelowałem o analizę przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204, z późn. zm.), regulujących materię przestępczości

¹ Materiał dostępny na stronie TVN 24 pod linkiem: <https://www.tvn24.pl/superwizjer-w-tvn24,149,m/superwizjer-tvn-z-kamera-w-srodowisku-polskich-neonazistow,807953.html>.

² Zob. § 10 ust. 1 zarządzenia nr 24.

³ Pismo ozn.: XI.518.5.2018.AS.

motywowanej uprzedzeniami, pod kątem ich zgodności z zaleceniami sformułowanymi przez międzynarodowe organy ochrony praw człowieka. Jako szczególnie istotną w tym zakresie wskazałem implementację rozwiązań przewidzianych w Ogólnych Rekomendacjach Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) nr 35 z dnia 26 września 2013 roku, które zalecają państwom penalizowanie członkostwa w organizacjach promujących lub podlegających do nienawiści rasowej czy uczestnictwa we wszelkich rodzajach tego typu działań⁴. Wystąpienie to Kancelaria Prezesa Rady Ministrów przekazała w dniu 22 lutego 2018 r.⁵ do podległego Panu Ministrowi resortu. W odpowiedzi, udzielonej pismem z dnia 14 maja 2018 r.⁶, otrzymałem jedynie informację, że Zespół rozpoczął swoją działalność, a całościowe stanowisko rządu wobec Rekomendacji Komitetu ONZ ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej nr 35 przedstawione zostało w XXII, XXIII i XXIV Sprawozdaniu z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej za okres od stycznia 2012 r. do grudnia 2017 r., przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 11 stycznia 2018 roku.

W drugim wystąpieniu, skierowanym do Pana Ministra w dniu 11 kwietnia 2018 r.⁷, zaapelowałem o podjęcie inicjatywy w kierunku **stworzenia skutecznych narzędzi służących ograniczeniu zjawiska mowy nienawiści w Internecie**, czyli pojawiających się w sieci internetowej wypowiedzi propagujących ideologie rasistowskie, faszyzm lub inne ideologie totalitarne oraz nawołujących do nienawiści lub znieważających poszczególne osoby lub grupy osób ze względu na narodowość, przynależność etniczną, wyznanie czy bezwyznaniowość. W wystąpieniu postulowałem, między innymi, aby:

- powołany został organ doradczy, który we współpracy z przedstawicielami branży internetowej oraz organizacjami pozarządowymi opracuje lub zainicjuje opracowanie kodeksu dobrych praktyk, i który będzie potem czuwał nad egzekwowaniem obowiązków nałożonych na dostawców usług internetowych w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści w Internecie,
- doprecyzowane zostały zasady współpracy dostawców usług internetowych z organami ścigania, także w zakresie obowiązku gromadzenia i udostępniania organom ścigania informacji o nielegalnych treściach i ich źródłach, a także

⁴ Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General recommendation No. 35, dostępne na stronie CERD: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=11

⁵ Przy piśmie ozn.: SPRM.4432.25.2.2018.DS.

⁶ Pismo ozn.: BMP-0790-1-4/18/PS.

⁷ Pismo ozn. XI.518.50.2017.MS.

- aby na komercyjnych dostawców usług internetowych nałożony został obowiązek informowania organów ścigania o przestępstwach związanych z mową nienawiści, oraz informowania właściwych organów nadzoru w razie zidentyfikowania działalności organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji RP.

Powołane wystąpienie przekazane zostało Zespołowi, o czym zostałem powiadomiony pismem z dnia 8 maja 2018 r.⁸.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r., poz. 958 z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą **prośbą o szczegółowe poinformowanie o dotychczasowych rezultatach prac samego Zespołu oraz powołanych w jego strukturze Grup Roboczych**. W szczególności proszę o wskazanie, czy Zespół lub poszczególne Grupy wypracowały rekomendacje dotyczące zmian obowiązujących przepisów prawa. Jeżeli tak, proszę o wskazanie, jakiego rodzaju zmiany zostały zaproponowane, jak zostały uzasadnione i czy zapadła już decyzja co do ewentualnej ich realizacji. Byłbym w szczególności zobowiązany za przedstawienie wyników prac Zespołu w zakresie postulatów przedstawionych przeze mnie we wskazanych wyżej wystąpieniach generalnych.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)

⁸ Pismo ozn. BMP-0790-3-4/2018/MKa.